

การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี

นายประเสริฐ กิติรัตนตระกูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN 974 - 563 - 265 - 1

011356

I 16499973

A Content Analysis of Citizenship Characteristics in the Lower Secondary

Social Studies Education Curriculum B.E. 2524

Mr. Prasert Kitirattarkarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Educational Administration

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี
ชื่อนิสิต นายประเสริฐ กิติรัตนकरण
ภาควิชา บริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

ประเสริฐ กิติรัตนकरण

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประภัสร์ จุฬานนท)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สุจิตต์ อุทรานันท์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตต์ อุทรานันท์)

ดร.บุญมี เจริญสุข

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เจริญสุข)

นิพนธ์ ไทยพานิช

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช)

อธิบดีของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี
ชื่อนิสิต นายประเสริฐ กิติรัตนตระกูล
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช
ภาควิชา บริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2526

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เป็นแบบเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมในคู่มือครูของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างไร และปรากฏอยู่ในเนื้อหาประเภทใด มากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. การศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย มีวิธีการคือ ศึกษาและรวบรวมลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากเอกสาร วารสาร งานวิจัย ตำราและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศที่กล่าวถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดี นำผลที่ได้ร่วมประชุมปรึกษาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ คณะอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ผู้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดี พฤติกรรม และประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแหล่งข้อมูลด้วยตนเองภายใต้คำแนะนำของอาจารย์

ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิเคราะห์หลักสูตร

3. การสรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในเนื้อหาหลักสูตรว่า มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีและพฤติกรรม ของลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างไร ปรากฏอยู่ในเนื้อหาประเภทใด และมากน้อย เพียงใด

ผลการวิจัย

1. มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีปรากฏอยู่ในแหล่งข้อมูลทุกรายการรวม 830 ครั้ง โดยปรากฏอยู่ในแหล่งข้อมูลชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 คิดเป็นจำนวน 349, 203 และ 278 ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ 42.04, 24.45 และ 33.49 ตามลำดับ

2. ในแหล่งข้อมูลรวมทุกรายการมีลักษณะความเป็นพลเมืองดีเรียงลำดับจาก มากไปน้อย 10 ลำดับแรกดังนี้คือ มีความรับผิดชอบ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและ พระมหากษัตริย์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ตระหนัก สนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง รักษาระเบียบวินัย รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติ ทรพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีสติ-สัมปชัญญะ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย ไม่หาความรู้และความจริง จาก 10 ลักษณะนี้ มีจำนวนถึง 6 ลักษณะ ได้แก่ มีความรับผิดชอบ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย ตระหนัก สนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง รักษาระเบียบวินัย มีความเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งต่างก็อยู่ใน 10 ลำดับแรกของแหล่งข้อมูลชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ด้วย

3. มีลักษณะการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ปรากฏในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพียง 1 ครั้ง ลักษณะมีมนุษยสัมพันธ์ปรากฏในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพียง 1 ครั้ง ส่วนลักษณะ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา นั้น ไม่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทุกรายการ

4. ลักษณะพฤติกรรมของลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแหล่งข้อมูลทั้งหมดมี
ลักษณะพฤติกรรมต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม คิกเป็นร้อยละ 23.01, 24.81
และ 52.16 ตามลำดับ

5. ประเภทของเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแหล่งข้อมูลทั้งหมด
ปรากฏดังนี้ เนื้อหาประเภทข้อเท็จจริงหรือความรู้รวมคาคิกเป็นร้อยละ 57.71
หลักการคิกเป็นร้อยละ 26.02 ความคิกรวมขอกคิกเป็นร้อยละ 12.28 ความคิกสร้าง
สรรค์คิกเป็นร้อยละ 0.48 การคิกแก้ปัญหาคิกเป็นร้อยละ 2.89 ความสามารถหรือ
ทักษะทางกายคิกเป็นร้อยละ 0.36 เจตคคิหรือค่านิยมคิกเป็นร้อยละ 0.24

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title **A content Analysis of Citizenship Characteristics
in the Lower Secondary Social Studies Education
Curriculum B.E.2521**

Name **Mr.Prasert Kitirattarkarn**

Thesis Advisor **Mr.Nibondh Thaipanich**

Department **Educational Administration**

Academic Year **1983**

ABSTRACT

The purpose of the study

The main purpose of this study is to analyze the content of the lower secondary social studies education curriculum B.E. 2521. Using texts and teacher handbooks as the data resources the researcher tends to answer the four following questions which citizenship characteristics and how citizenship behaviors appear in the texts and the teacher handbooks; how many times and in what kinds of content they appear .

The study procedures

1. The researcher studies citizenship characteristics in Thai society from texts, journals, thesises, researches and other publications , and has the study results considered by some social scientist experts .

2. The reseacher analyzes the social studies texts and

teacher handbooks to find out the citizenship characteristics appearance under the given curriculum experts .

3 . The researcher concludes the analysis results to findout the answers of the four main questions .

The research results

1 . The citizenship characteristics appear in all of the data resources for 830 times, as in Mathayomsuksa 1, 2 and 3 for 349 , 203 and 278 times , or for 42.04 , 24.45 , and 33.49 in orderly percentage.

2 . The first ten citizenship characteristics from the most to the last that appear in the data resources are having: responsibility; loyalty to the nation , religion and the King a democratic mind; realization and interest in political participation; and disciplinary practice; wisely use and reserve the public properties , resources and environments; sacrifice and keeping common good; constant self-consciousness; proud of being Thai; and searching for truth and knowledge.

As being seen, the six from ten characteristics appear again in the first ten of each class as following : having responsibility; loyalty to the nation , religion and the King a democratic mind; realization and interest in political participation; orderly and disciplinary practice; sacrifice and keeping common good.

3. The time utilization characteristic appears only once in Mathayomsuksa 3, and also the good human relationship does in Mathayomsuksa 1. The spirit mind does not appear in any data resources.

4. The citizenship behaviors appears as for oneself, other people and the environments for 23.01 , 24.81 and 52.16 in percentage.

5. The kinds of content which in the citizenship characteristics appear are as following: fact and ordinary knowledge for 57.71 % , principles 26.02 % , concepts 12.28 % , creative thinking 0.48 % , problem-solving thinking 2.89 % , physical skills 0.36 % , and attitudes and values for 0.24 % .

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กติกกรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา
ก่อนต้น พุทธศักราช 2521 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี" สำเร็จลุล่วงลงเป็นอย่างดี
ที่ด้วยความกรุณาของอาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช อาจารย์ไต่กรูณาให้คำแนะนำ
ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไขอย่างใกล้ชิดและให้กำลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สงัด อุทรานันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฌรยอก อาจารย์สวัสดิ์ จงกล
และอาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อ
ความเป็นพลเมืองดี ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่ไต่กรูณาช่วยประชุมพิจารณาและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสรุปลักษณะความเป็นพลเมืองดี
ในสังคมไทย แนวการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในเนื้อหาหลักสูตร และเป็น
กำลังใจในการติดตามความคืบหน้าของวิทยานิพนธ์ตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทางคานสังคมศาสตร์ทั้ง 31 ท่านที่ได้ให้ความร่วมมือ
เป็นอย่างดีในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย
และผู้เชี่ยวชาญทางคานการวิเคราะห์หลักสูตรทั้ง 8 ท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
ในการให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่อผลการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้อง
ลักษณะความเป็นพลเมืองดี

ขอขอบคุณคุณมานะ สังสุทธิพงศ์ ที่ได้ไต่กรูณาให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ
ตลอดจนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือในคานการพิมพ์งานวิจัยและให้
กำลังใจจากคุณพรศนี กิติรัตนกระการ ภรรยาของผู้วิจัยตลอดเวลา ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ
ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

พร้อมนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์และเพื่อนนิสิตทุกคน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับ
งานวิจัยที่มีไ้กล่าวนามในที่นี้ ที่ให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

ประเสริฐ กิติรัตนตระกูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
รายการตารางประกอบ.....	ค
รายการแผนภูมิประกอบ.....	ค
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
การนำเสนอผลการวิจัย.....	13
2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	15
ความสำคัญและวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา.....	15
ความหมายและลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	18
จริยธรรมและลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	24
การวิเคราะห์เนื้อหาและแบบเรียน.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือแบบเรียน วิชาสังคมศึกษา.....	37

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
	การศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย.....	46
	วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521.....	49
	แหล่งข้อมูล.....	49
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	51
	สรุปผลการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในเนื้อหา หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521.....	52
4	ผลการวิจัย.....	53
	ผลการศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย.....	53
	ผลการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยม ศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521.....	53
	จำนวนลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	55
	ลำดับของลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	57
	ลักษณะพฤติกรรมของลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	63
	ประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	68
	ลักษณะพฤติกรรม ประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	73
5	สรุปและอภิปรายผล.....	81
	สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	82
	ข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัย.....	87
	ข้อเสนอแนะต่อวิธีดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา.....	87
	แนวทางในการทำวิจัย.....	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	95
ประวัติผู้เขียน.....	154

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนลักษณะความเป็นพลเมืองที่.....	55
2	แสดงลำดับของลักษณะความเป็นพลเมืองที่.....	57
3	แสดงลักษณะพฤติกรรมของลักษณะความเป็นพลเมืองที่.....	63
4	แสดงจำนวนรวมของลักษณะพฤติกรรมของลักษณะความเป็นพลเมืองที่ แยกตามแหล่งข้อมูล.....	64
5	แสดงประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองที่.....	68
6	แสดงจำนวนรวมของประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองที่ แยกตามแหล่งข้อมูล.....	69
7	แสดงลักษณะพฤติกรรม ประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองที่...	73
8	แสดงรายการพฤติกรรมและประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็น พลเมืองที่ในแบบเรียน ส101-ส102	125
9	แสดงรายการพฤติกรรมและประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็น พลเมืองที่ในคู่มือครู ส101-ส102	131
10	แสดงรายการพฤติกรรมและประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็น พลเมืองที่ในแบบเรียน ส203-ส204	132
11	แสดงรายการพฤติกรรมและประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็น พลเมืองที่ในแบบเรียน ส305-ส306	136
12	แสดงรายการพฤติกรรมและประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็น พลเมืองที่ในคู่มือครู ส305-ส306	140

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิ		หน้า
1	แสดงลำดับและจำนวนของลักษณะความเป็นพลเมืองที่ในแหล่งข้อมูล รวมทุกรายการ.....	61
2	แสดงลักษณะพฤติกรรมของลักษณะความเป็นพลเมืองที่ในแหล่งข้อมูลทั้งหมด	65
3	แสดงประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองที่ในแหล่งข้อมูลทั้งหมด..	70